

KOMITET PRAW DZIECKA
Sesja pięćdziesiąta druga

**ROZPATRZENIE RAPORTÓW ZŁOŻONYCH PRZEZ PAŃSTWA-STRONY NA
PODSTAWIE ART. 12 UST. 1 PROTOKOŁU FAKULTATYWNEGO DO
KONWENCJI O PRAWACH DZIECKA W SPRAWIE HANDLU DZIEĆMI,
DZIECIĘCEJ PROSTYTUCJI I DZIECIĘCEJ PORNOGRAFII**

Spostrzeżenia końcowe Komitetu Praw Dziecka: Polska

1. Komitet rozpatrzył wstępny raport Polski (CRC/C/OPSC/POL/1) na posiedzeniu 1436 i 1437 w dniu 22 września 2009 roku (zob. CRC/C/SR. 1436 i 1437), i na posiedzeniu 1453 w dniu 2 października 2009 roku przyjął poniższe spostrzeżenia końcowe.

Wstęp

2. Komitet dziękuje za złożenie wstępnego raportu Państwa-Strony oraz za odpowiedzi na listę zagadnień (CRC/C/OPSC/POL/Q/1/Add.1) Komitetu udzielone z dotrzymaniem terminu. Komitet żałuje jednak, że raport Państwa-Strony nie odpowiada wytycznym w zakresie sprawozdawczości określonymi w Protokole fakultatywnym.

3. Komitet przypomina Państwu-Stronie, że niniejsze spostrzeżenia końcowe powinny być odczytywane w powiązaniu z poprzednimi spostrzeżeniami końcowymi Komitetu na temat drugiego raportu okresowego Państwa-Strony (CRC/C/15/Add.194 z 30 października 2002 roku) oraz spostrzeżeniami końcowymi na temat wstępnego raportu Państwa-Strony złożonego na podstawie Protokołu fakultatywnego w sprawie angażowania dzieci w konflikty zbrojne.

I. Spostrzeżenia ogólne

A. Aspekty pozytywne

4. Komitet zauważa i docenia przyjęcie następujących środków legislacyjnych i innych:
- (a) nowelizacja kodeksu karnego w art. 101 § 4 (z grudnia 2008 roku),
 - (b) inne nowelizacje ustaw, kodeksu karnego, kodeksu postępowania karnego, kodeksu karnego wykonawczego, wprowadzające uregulowania dotyczące pedofilii i zaostrzające kary za takie przestępstwa.
5. Komitet zauważa także i docenia ratyfikowanie przez Państwo-Stronę:

- (a) Protokołu fakultatywnego w sprawie angażowania dzieci w konflikty zbrojne, ratyfikowanego w kwietniu 2005 roku,
- (b) Protokołu fakultatywnego w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii, ratyfikowanego w lutym 2005 roku.

II. Dane

6. Komitet przyjmuje do wiadomości przekazane mu dane na temat takich zagadnień, jak handel dziećmi, prostytucja dziecięca i pornografia dziecięca. Niemniej jednak Komitet jest zaniepokojony, że odrębne pojęcia handlu [ang.: *trafficking*] dziećmi i sprzedaży dzieci [ang.: *sale of children*] są stosowane zamiennie, a w przepisach prawnych Państwa-Strony brak jest definicji sprzedaży dzieci jako zjawiska odrębnego od handlu dziećmi. Niepokój Komitetu budzi także brak systemowego mechanizmu zbierania danych we wszystkich obszarach objętych Protokołem fakultatywnym. Komitet żąda również, że brak jest statystyk na temat seks-turystyki.

7. **Komitet zaleca, aby Państwo-Strona opracowało i wdrożyło spójną metodologię oraz kompleksowy i systemowy mechanizm zbierania danych, analizowania, monitorowania i oceny konsekwencji we wszystkich obszarach objętych Protokołem fakultatywnym. Mechanizm ten miałby obejmować dane zarówno o sprawcach, jak i o ofiarach handlu dziećmi, sprzedaży dzieci, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii. Dane powinny być zdezagregowane według między innymi charakteru przestępstwa oraz według płci, wieku, podziału na obszary miejskie i wiejskie, ze szczególnym uwzględnieniem narażonych grup dzieci. Komitet zaleca także, aby Państwo-Strona zbierało i analizowało dane o seks-turystyce oraz jej powiązaniu z zagadnieniami poruszonymi w protokole fakultatywnym. Komitet zaleca ponadto, aby Państwo-Strona podjęło badania nad zagadnieniami poruszonymi w Protokole fakultatywnym w celu zidentyfikowania przyczyn i zakresu sprzedaży dzieci oraz prostytucji dziecięcej.**

III. Ogólne środki wdrożenia

Ogólne zasady Konwencji Praw Dziecka (art. 2, 3, 6 i 12)

8. Zauważając, że ogólne zasady Konwencji o prawach dziecka zostały w pewnym zakresie wzięte pod uwagę w konstrukcji i stosowaniu środków wdrożenia przyjętych przez Państwo-Stronę na podstawie Protokołu fakultatywnego, Komitet wyraża też zaniepokojenie, że nie zostało to zrealizowane w pełni. Komitet jest szczególnie zaniepokojony, że poglądy dzieci nie zostały należycie uwzględnione we wszystkich sprawach ich dotyczących, w tym w tworzeniu zasad polityki i programów, oraz że może to być konsekwencją niedostatecznego zastosowania zasady prawa dziecka do wyrażania swoich poglądów oraz do oczekiwania, że tym poglądom zostanie nadana odpowiednia waga. Komitet jest także zaniepokojony dyskryminującymi postawami, w obliczu których stają niektóre zagrożone dzieci, w tym dzieci romskie oraz ubiegające się o azyl, co może mieć wpływ na ich ochronę i uniemożliwić pełne korzystanie z praw gwarantowanych przez Protokół fakultatywny.

9. **Komitet zaleca, aby ogólne zasady Konwencji o prawach dziecka, a w szczególności zasady niedyskryminowania i poszanowania poglądów dziecka, zostały włączone do wszystkich środków podejmowanych przez Państwo-Stronę w celu**

wdrożenia postanowień Protokołu fakultatywnego, w tym do postępowań sądowych lub administracyjnych.

Narodowy Plan Działań

10. Komitet z zainteresowaniem zauważa, że kwestia seksualnego wykorzystywania dzieci została włączona do Narodowego Planu Działań na rzecz Dzieci 2004-2012. Komitet żałuje jednak, że nie ma specjalnego planu działań, który kompleksowo obejmowałby wszystkie obszary poruszone w Protokole fakultatywnym.

11. Komitet zaleca, aby Państwo-Strona opracowało, w porozumieniu i we współpracy ze wszystkimi właściwymi interesariuszami, narodowy plan działań ukierunkowanych na kompleksowe zajęcie się wszystkimi zagadnieniami objętymi Protokolem fakultatywnym oraz zapewniło odpowiednie zasoby ludzkie i finansowe na jego wdrożenie. W tym celu Państwo-Strona powinno zwrócić szczególną uwagę na wdrożenie wszystkich postanowień Protokołu fakultatywnego z uwzględnieniem Deklaracji i Planu Działań oraz Globalnego Zobowiązania przyjętych na Pierwszym, Drugim i Trzecim Kongresie Przeciwko Seksualnemu Wykorzystywaniu Dzieci w Sztokholmie, Jokohamie i Rio de Janeiro odpowiednio roku 1996, 2001 i 2008.

Koordinacja i ocena

12. Komitet zauważa, że międzyresortowy zespół ds. zwalczania i zapobiegania handlowi ludźmi został powołany w 2004 roku. Komitet żałuje jednak, że brak jest mechanizmu bądź procedury koordynacji działań i systematycznej oceny wrażeń Protokołu fakultatywnego.

13. Komitet zachęca Państwo-Stronę do ustanowienia skutecznego instytucjonalnego mechanizmu koordynacji działań między resortami i między władzami krajowymi i lokalnymi w celu stworzenia systemowego i spójnego podejścia do rozwiązywania zagadnień objętych Protokolem fakultatywnym oraz zapewnienia okresowej oceny podejmowanych środków. Taka koordynacja powinna być także stosowana w odniesieniu do rozwoju strategii i polityki w obszarach objętych Protokolem fakultatywnym.

Rozpowszechnianie i szkolenie

14. Komitet zauważa i docenia, że prowadzone są działania informacyjne i edukacyjne w odniesieniu do zagadnień poruszonych w Protokole fakultatywnym. Niemniej jednak Komitet jest zaniepokojony faktem, że Protokół fakultatywny nie jest dostatecznie promowany i rozpowszechniany oraz że dzieci, rodzice i profesjonaliści nie posiadają odpowiedniej wiedzy na temat ryzyka łamania praw dzieci gwarantowanych przez Protokół fakultatywny oraz na temat strategii zapewnienia lepszej ochrony dzieci przed takim łamaniem ich praw.

15. Komitet zaleca, aby Państwo-Strona:

- (a) zintensyfikowało swoje działania w zakresie rozpowszechniania i szkolenia, w tym w zakresie opracowywania materiałów szkoleniowych i kursów obejmujących wszystkie obszary Protokołu fakultatywnego, dla profesjonalistów, w tym funkcjonariuszy policji, prokuratorów, sędziów,**

personelu medycznego, mediów i innych zainteresowanych grup zawodowych, oraz

- (b) spowodowało, że postanowienia Protokołu fakultatywnego staną się powszechnie znane opinii publicznej, w tym zwłaszcza dzieciom i ich rodzinom, poprzez między innymi włączenie postanowień Protokołu fakultatywnego do programów nauczania w szkołach na wszystkich poziomach systemu edukacji oraz poprzez organizowanie kampanii podnoszenia świadomości i szkoleń na temat ryzyka i szkodliwych skutków wszystkich przestępstw, o których mowa w Protokole fakultatywnym.

Alokacja zasobów

16. Komitet zauważa, że Państwo-Strona wspiera zasobami ludzkimi i finansowymi kilka programów dotyczących zapobiegania przestępstwom objętym Protokołem fakultatywnym oraz zapewnienia ochrony dzieciom-ofiarom. Komitet żałuje jednak, że nie przydzielono specjalnych funduszy na wdrożenie Protokołu fakultatywnego.

17. Komitet zaleca, aby Państwo-Strona, planując swój narodowy budżet, przydzieliło zasoby finansowe specjalnie na wdrożenie protokołu fakultatywnego.

Niezależne monitorowanie

18. Komitet zauważa i docenia, że mandat Rzecznika Praw Dziecka pozwala mu na przyjmowanie skarg od dzieci, lub w imieniu dzieci, dotyczących łamania Protokołu fakultatywnego. Dla Komitetu nie jest jednak jasne, czy Rzecznik Praw Dziecka współpracuje ze społeczeństwem obywatelskim przy wykonywaniu swojej pracy.

19. Komitet zaleca, aby Państwo-Strona kontynuowało dostarczanie Rzecznikowi Praw Dziecka dostatecznych zasobów finansowych i ludzkich pozwalających mu sprawować jego mandat także w odniesieniu do monitorowania i wdrażania Protokołu fakultatywnego. Komitet zaleca nadto, aby Państwo-Strona zachęcało do współpracy w tej dziedzinie między Rzecznikiem Praw Dziecka a społeczeństwem obywatelskim.

Rola i wkład społeczeństwa obywatelskiego

20. Komitet z żalem zauważa, że nie przeprowadzono konsultacji ze społeczeństwem obywatelskim oraz że żadne organizacje pozarządowe nie zostały zaproszone do udziału w przygotowaniu raportu Państwa-Strony, a także, że bogate doświadczenie i wiedza społeczeństwa obywatelskiego w zakresie zagadnień objętych Protokołem fakultatywnym nie zostały w pełni wykorzystane. Komitet jest zaniepokojony faktem, że udział społeczeństwa obywatelskiego pozostaje słaby w obszarze formułowania polityki, planowania i opracowywania budżetów programów rządowych donoszących się do zagadnień objętych Protokołem fakultatywnym.

21. Komitet zaleca, aby Państwo-Strona w pełni włączyło społeczeństwo obywatelskie, w tym organizacje dziecięce, w różne aspekty wdrażania Protokołu fakultatywnego, w tym w opracowywanie zasad polityki i przepisów prawa, monitorowanie oraz w ocenę świadczenia usług służących ochronie i rekonwalescencji dzieci-ofiar.

IV. Zapobieganie sprzedaży dzieci, prostytucji dziecięcej i pornografii dziecięcej

Środki przyjęte w celu zapobiegania przestępstwom, o którym mowa w protokole fakultatywnym.

22. Komitet zauważa wysiłki podejmowane przez władze państwowe i samorządowe, służące zapobieganiu czynom stanowiącym przestępstwa w rozumieniu Protokołu fakultatywnego. Niemniej jednak Komitet jest zaniepokojony faktem, że ukierunkowane środki zapobiegawcze wymierzone przeciwko wykorzystywaniu dzieci, w tym w prostytucji i pornografii, w także środki służące identyfikowaniu przyczyn i zakresu problemu pozostają ograniczone.

23. Komitet zachęca Państwo-Stronę do:

- (a) podjęcia badań nad wynikami środków zapobiegawczych już zastosowanych i nad charakterem i zakresem seksualnego wykorzystywania dzieci, w tym poprzez dziecięcą prostytucję i dziecięcą pornografię, w celu zidentyfikowania dzieci zagrożonych oraz usunięcia przyczyn leżących u podstaw problemu, a także głównych czynników ryzyka, oraz**
- (b) przyjęcia na podstawie ww. badań bardziej ukierunkowanego podejścia do rozwiązania problemu sprzedaży dzieci, prostytucji dziecięcej i pornografii dziecięcej poprzez połączenie środków prewencji oraz rekonwalescencji i reintegracji w odniesieniu do dzieci dotkniętych problemem.**

Programy skierowane do poszczególnych grup

24. Komitet zauważa, że Państwo w 2003 roku przyjęło program na rzecz społeczności romskiej w Polsce, który ma być realizowany przez 10 lat i ma na celu rozwiązanie problemu wykluczenia społecznego dotyczącego znaczną część społeczności Romów, w tym dzieci. Komitet zauważa także, że Państwo-Strona podejmuje środki służące rozwiązywaniu problemów innych zagrożonych grup, takich jak dzieci pozostawione przez rodziców, którzy wyemigrowali z kraju, dzieci w domach dziecka oraz dzieci bez opieki, które przekroczyły granicę i uciekły z ośrodków opiekuńczych, w których zostały umieszczone.

25. Komitet zachęca Państwo-Stronę do dalszego realizowania działań zapobiegawczych skierowanych do poszczególnych grup dzieci w celu uchronienia ich przed przestępstwami wymienionymi w Protokole fakultatywnym.

Podnoszenie świadomości

26. Komitet z zainteresowaniem zauważa, że przeprowadzono kilka kampanii podnoszenia świadomości służących ochronie dzieci przez przestępstwami związanymi z Internetem oraz że zorganizowano kampanie informacyjno-edukacyjne dla opinii publicznej na temat przemocy wobec dzieci. Komitet z zadowoleniem przyjmuje także informację Państwa-Strony, że zagadnienie handlu ludźmi zostało wprowadzone do podstawowego programu nauczania szkolnictwa powszechnego w polskim systemie edukacji.

27. Komitet zachęca Państwo-Stronę do dalszego realizowania kampanii podnoszących świadomość w kwestiach poruszonych w Protokole fakultatywnym oraz

do szkolenia rodziców i dzieci, a także do skutecznej współpracy w tym zakresie ze społeczeństwem obywatelskim.

V. Zakaz sprzedaży dzieci, dziecięcej pornografii i dziecięcej prostytucji

Istniejące uregulowania prawa karnego

28. Komitet zauważa i docenia nowelizację właściwych przepisów, polegającą na istotnym wzmocnieniu ochrony dzieci przed przestępstwami wymienionym w Protokole fakultatywnym, w tym nowelizację kodeksu karnego z 2008 roku obejmującą definicję handlu ludźmi oraz penalizację nagabywania dzieci za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej do udziału w czynnościach seksualnych lub produkcji pornografii [ang.: *grooming*], oraz nową ustawę o cudzoziemcach (2006 r.). Niemniej jednak Komitet pozostaje zaniepokojony faktem, że przepisy prawne Państwa-Strony nie kryminalizują wszystkich czynności stanowiących przestępstwa w rozumieniu art. 2 i 3 Protokołu fakultatywnego. W szczególności Komitet z żalem zauważa brak przepisów szczególnych w kwestii sprzedaży dzieci i jest zaniepokojony brakiem definicji „dziecięcej prostytucji” i „sprzedaży dzieci” w kodeksie karnym, a także brakiem wyraźnej ochrony w kodeksie karnym dzieci w wieku od 15 do 18 lat przed dziecięcą pornografią i dziecięcą prostytucją. Komitet wyraża także zaniepokojenie faktem, że wdrożenie przepisów w praktyce pozostaje problemem.

29. Komitet wzywa Państwo-Stronę do pilnego wprowadzenia w polskim prawie karnym definicji „dziecięcej prostytucji” i „sprzedaży dzieci” oraz do zagwarantowania, że dzieci w wieku od 15 do 18 lat będą wyraźnie chronione przed dziecięcą pornografią i dziecięcą prostytucją. Komitet zachęca także Państwo-Stronę do podjęcia wszelkich starań w celu zagwarantowania sprawnego i skutecznego wdrożenia przepisów zapewniających ochronę dzieci przed dziecięcą pornografią, dziecięcą prostytucją i sprzedażą dzieci.

Odpowiedzialność karna osób prawnych

30. Komitet jest zaniepokojony informacją przekazaną w trakcie dialogu, że w kodeksie karnym nie ma przepisów odnoszących się do odpowiedzialności osób prawnych.

31. Komitet zaleca Państwu-Stronie, aby włączyło do kodeksu karnego postanowienia o odpowiedzialności osób prawnych, zgodnie z art. 3 ust. 4 Protokołu fakultatywnego.

Prawne aspekty adopcji

32. O ile Komitet zauważa fakt obowiązywania przepisów adopcyjnych w Polsce, o tyle żałuje on, że nakłanianie w niewłaściwy sposób do wyrażenia zgody w przypadkach adopcji, o którym mowa w art. 3 ust. 1 lit. a) pkt. ii) Protokołu fakultatywnego nie jest objęte prawem karnym Państwa-Strony.

33. Komitet zaleca, aby Państwo-Strona podjęło wszelkie niezbędne środki służące zapewnieniu wprowadzenia do prawa karnego definicji nakłaniania w niewłaściwy sposób do wyrażenia zgody w przypadkach adopcji, o którym mowa z art. 3 ust. 1 lit. a) pkt. ii) Protokołu fakultatywnego.

VI. Ochrona praw dzieci-ofiar

Środki przyjęte w celu ochrony praw i interesów dzieci-ofiar przestępstw zabronionych Protokolem.

34. Komitet z zainteresowaniem zauważa program pomocy i ochrony ofiar/świadków handlu ludźmi zapewniający wsparcie materialne, medyczne i psychologiczne dla ofiar i świadków tego procederu. Komitet zauważa jednak, że nowelizacja kodeksu karnego została opracowana tak, że umożliwi rozpoczęcie postępowania karnego najpóźniej w ciągu pięciu lat od ukończenia 18 lat przez ofiarę.

35. Komitet zaleca, aby Państwo-Strona bezzwłocznie przyjęło ww. nowelizację, ale także aby rozważyło wydłużenie pięcioletniego okresu, w którym osoba może zainicjować postępowanie karne po skończeniu przez nią 18 lat.

Środki zapobiegawcze w systemie wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych

36. Komitet z zadowoleniem przyjmuje możliwość wykorzystywania urządzeń audio i wideo do przesłuchań dzieci w przypadkach dotyczących sprzedaży dzieci, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii oraz fakt, że przesłuchania te muszą być przeprowadzane przez specjalnie przeszkolonych funkcjonariuszy policji w przyjaznych dla dzieci pokojach przesłuchań. Komitet z niepokojem zauważa jednak, że ze względu na liczbę należycie wyposażonych pokoi przesłuchań przyjaznych dla dzieci oraz personelu przeszkolonego w zakresie przeprowadzania przesłuchań dzieci zasoby te nie są dostępne we wszystkich częściach terytorium Państwa-Strony. Komitet jest także zaniepokojony, że pokoje przesłuchań przyjazne dla dzieci nie zawsze są wykorzystywane, nawet jeżeli istnieją. Niepokój Komitetu budzi także fakt, że postępowania sądowe odnoszące się do przypadków handlu dziećmi są przewlekłe i trwają średnio dwa lata.

37. Komitet zaleca, aby Państwo-Strona zainwestowało odpowiednie zasoby celem zagwarantowania, że pokoje przesłuchań przyjazne dla dzieci są odpowiednio wyposażone oraz że personel przesłuchujący dzieci jest należycie przeszkolony w tej dziedzinie, tak aby zapewniona była ochrona dzieci-ofiar. Komitet wzywa Państwo-Stronę do pilnego podjęcia niezbędnych środków w celu ograniczenia wstrząsu przeżywanego przez ofiary przestępstw wymienionych w Protokole fakultatywnym, w tym skrócenia długotrwałych postępowań sądowych w przypadkach związanych z przestępstwami określonymi w Protokole fakultatywnym przy jednoczesnym przeniesieniu nacisku na pełną rekonwalescencję i reintegrację dzieci-ofiar.

Rekonwalescencja i reintegracja dzieci-ofiar

38. Zauważając i doceniając, że zapewniono przestrzeń i środki pozwalające organizacjom pozarządowym na prowadzenie schronisk dla ofiar handlu dziećmi Komitet jest jednocześnie zaniepokojony, że szereg schronisk pozostaje na nieodpowiednim poziomie oraz że stosowane są często tymczasowe rozwiązania w celu zapewnienia medycznej, psychologicznej i prawnej pomocy ofiarom. Komitet z żalem zauważa także brak programów rekonwalescencji i reintegracji dla dzieci będących ofiarami seksualnego wykorzystania oraz

brak kompleksowego i systemowego podejścia do rozwiązywania pełnego zakresu tego problemu.

39. Komitet zaleca, aby Państwo-Strona stworzyło programy i zapewniło usługi dla dzieci będących ofiarami przestępstw wymienionych w Protokole fakultatywnym, pomagające w rekonwalescencji i reintegracji. W tej dziedzinie Komitet pilnie wzywa Państwo-Stronę do zapewniania alokacji odpowiednich zasobów finansowych i przeszkolonego personelu na potrzeby tych programów i usług. Komitet zaleca także, aby Państwo-Strona przyspieszyło przyjmowanie wytycznych w zakresie udzielania pomocy ofiarom handlu dziećmi opracowanych w ramach międzyresortowego planu działań, które będą służyły jako pilotażowy program w jednostkach policji, a także aby Państwo-Strona zapewniło przekazanie odpowiednich zasobów finansowych i ludzkich na potrzeby wdrożenia programu.

Gorąca linia pomocy

40. Komitet z zadowoleniem przyjmuje uruchomienie w listopadzie 2008 roku bezpłatnej ogólnokrajowej gorącej linii na dzieci i młodzieży.

41. Komitet zaleca, aby Państwo-Strona kontynuowało wysiłki mające zagwarantować, że linia pomocy będzie stanowiła odpowiednią pomoc dla dzieci-ofiar. W tym względzie Komitet zaleca ponadto, aby Państwo-Strona zagwarantowało, że dzieci są świadome istnienia linii pomocy i mogą uzyskać do niej łatwy dostęp. Komitet zaleca także, aby Państwo-Strona zachęcało do współpracy i ułatwiało współpracę pomiędzy linią pomocy, organizacjami pozarządowymi zajmującymi się ochroną dzieci i policją, a także z pracownikami służby zdrowia i pracownikami socjalnymi.

VII. Międzynarodowa pomoc i współpraca

Międzynarodowa współpraca

42. Komitet zauważa i docenia zaangażowanie Państwa-Strony w programy międzynarodowej lub regionalnej współpracy oraz inicjatywy na rzecz zwalczania sprzedaży dzieci, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii.

43. Komitet zachęca Państwo-Stronę do rozważenia ratyfikowania Konwencji Rady Europy o przeciwdziałaniu handlu ludźmi oraz Konwencji Rady Europy o ochronie dzieci przez seksualnym wykorzystywaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych.

VIII. Dalsze działania i rozpowszechnianie

Dalsze działania

44. Komitet zaleca, aby Państwo-Strona podjęło wszelkie właściwe środki w celu zapewnienia pełnego wdrożenia niniejszych zaleceń, w tym między innymi poprzez przekazanie ich właściwym resortom, Zgromadzeniu Narodowemu, Sądowi

Najwyższemu oraz krajowym i lokalnym władzom, w celu odpowiedniego rozważenia i dalszych działań.

Rozpowszechnianie

45. Komitet zaleca, aby raport i pisemne odpowiedzi przekazane przez Państwo-Stronę wraz z dotyczącymi ich zaleceniami (w tym spostrzeżeniami) zostały szeroko udostępnione, w tym poprzez Internet (ale nie tylko), opinii publicznej, organizacjom społeczeństwa obywatelskiego, grupom młodzieży, grupom profesjonalistów oraz dzieciom, w celu zainicjowania debaty i wytworzenia świadomości na temat Protokołu fakultatywnego oraz jego wdrażania i monitorowania.

IX. Następny raport

46. Zgodnie z art. 12 ust. 2 Komitet zwraca się do Państwa-Strony o włączenie dalszych informacji na temat wdrażania Protokołu do połączonego trzeciego i czwartego raportu okresowego w ramach Konwencji Praw Dziecka, które mają być złożone zgodnie z art. 44 Konwencji.